

شناسایی و اولویت‌بندی راهکارهای پیشنهادی به منظور برنامه‌ریزی مدیریت حوضه رودخانه حبله رود

واحدبردی شیخ^{1*}، امیر سعدالدین²، مجید اونق³، آرش زارع⁴، احسان الوندی⁵، غلامرضا خسروی⁵، امید اسدی⁵

- 1 و* - نویسنده مسوول: دانشیار گروه آبخیزداری دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
- 2- دانشیار گروه آبخیزداری دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
- 3- استاد گروه آبخیزداری و مدیریت مناطق بیابانی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
- 4- استادیار گروه آبخیزداری دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
- 5- دانشجوی دکتری علوم و مهندسی آبخیزداری، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

چکیده

منابع طبیعی کشور با تهدیدات جدی تغییرات اقلیم، خشک‌سالی‌ها، کمبود آب، آلودگی‌ها (آب، خاک، هوا)، فرسایش شدید خاک، بیابان‌زایی که میراث (تبعات) تغییرات مدیریت اراضی همچون جنگل‌تراشی‌ها، تخریب مراتع، اقدامات کشاورزی نامناسب و غیراصولی و توسعه ناپایدار به‌ویژه در اراضی شیب‌دار و مناطق کوهستانی هستند روبرو است. اوضاع منابع طبیعی حوزه آبخیز حبله رود نیز از تک‌تک این پدیده‌های شوم مستثنی نبوده و در هر نقطه‌ای از آن یک یا تعدادی از این پدیده‌های تخریب نمود داشته و دارد. بنابراین به منظور غلبه بر مشکلات حوضه، کاهش فشارها و بهبود وضعیت سیستم ارائه راهکارهای مختلف ضروری به نظر می‌رسد. بدین منظور در این تحقیق، پس از ارائه فهرست اولیه راهکارهای پیشنهادی برای حوزه آبخیز حبله‌رود با استفاده از نظرات کارشناسی، به مدلسازی برای انتخاب راه‌حل‌ها و اولویت‌بندی آنها با استفاده از روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره در محیط نرم افزار mDSS پرداخته شد. در نهایت با مشارکت جوامع و کارشناسان محلی پراکنش مکانی راهکارهای پیشنهادی در سطح حوضه مشخص شد. نتایج حاصل از اولویت‌بندی راهکارهای پیشنهادی، با استفاده از روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره در محیط نرم افزار mDSS نشان داد که دسته راهکارهای "برنامه‌ریزی و مدیریت زمین" در کلیه روش‌های تصمیم‌گیری در اولویت اول قرار دارند. همچنین نتایج اولویت‌بندی 12 اقدام منتخب نشان داد، اقدامات "تهیه و تدوین برنامه مدیریت جامع آبخیز/منابع آب"، "تهیه و تدوین برنامه آمایش سرزمین در مقیاس‌های مختلف" و "شناسایی و آموزش مشاغل جدید و معیشت‌های جایگزین" به ترتیب اولویت‌های اول تا سوم مردم را تشکیل می‌دهند. بنابراین به منظور مدیریت بهتر حوزه‌های آبخیز و دستیابی به توسعه پایدار باید راهکارهای برنامه‌ریزی بیشتر از راهکارهای دیگر مورد توجه و در دستور کار مدیران و برنامه‌ریزان قرار گیرد.

واژگان کلیدی: مدیریت جامع حوزه آبخیز، رویکرد DPSIR، نرم افزار mDSS، حوضه رودخانه حبله رود.